

Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Sinop University Journal of Faculty of Education
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/suefd>

Geliş/Received: 24.07.2024 Kabul/Accepted: 28.08.2024/ Yayın Tarihi (Published): 30.12.2024
Makalenin Türü / Article Type: Research Article/Araştırma M.

Fen Lisesi Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurumları Sınavları Algıları: Metaforlar Üzerinden Bir Değerlendirme
Ali Rıza YAVRUTÜRK**

Öz

Bu araştırmada fen lisesi öğrencilerinin yükseköğretim kurumları sınavı ile ilgili görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 252 kız ve 231 erkek olmak üzere toplam 483 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma, nitel araştırma modellerinden olgu-bilim deseninde tasarlanmıştır. Çalışmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda katılımcıların yükseköğretim kurumları sınavını korku ve kaygı teması altında olumsuz yaşantılar ve belirsizlik olmak üzere iki alt temada görüşlerini ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcıların korku ve kaygı teması kapsamında olumsuz yaşantılar ve belirsizlik ile ilgili görüşler belirtirken, umut teması kapsamında motivasyon ve olumlu yaşantılar ile görüşler ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma verilerinde katılımcıların yükseköğretim kurumları sınavlarını daha çok, ölüm, kâbus ve zorlayıcı yaşantılar gibi kavramlar ile ilişkilendirmeleri dikkat çekmiştir. Elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim kurumları sınavları, fen lisesi öğrencileri, metafor, sınav kaygısı

**Perceptions of Science High School Students on Higher Education Institutions Exams:
An Evaluation through Metaphors**

Abstract

This study aims to examine the opinions of science high school students regarding the higher education institution exam. The study group consists of 483 students, 252 female and 231 male. The participants were determined by the purposive sampling method. The study was designed in the phenomenological design, one of the qualitative research models. The data of the study were collected with a semi-structured interview form developed by the researcher. The qualitative data obtained in the study were analyzed by the content analysis method. As a result of the content analysis, it was seen that the participants expressed their opinions about the higher education institution exam under the theme of fear and anxiety in two sub-themes, namely negative experiences and uncertainty. It was concluded that the participants expressed their opinions about negative experiences and uncertainty within the theme of fear and anxiety, while they expressed their opinions with motivation and positive experiences within the theme of hope. In the study data, it was striking that the participants associated the higher education institution exams mostly with concepts such as death, nightmare and challenging experiences. The results obtained were discussed in the light of the relevant literature.

Keywords: Higher education institutions exams, science high school students, metaphor

** Uzman Psikolojik Danışman, Zile Fen Lisesi, Tokat, a.r_yavruturk@outlook.com, ORCID:0000-0002-6724-6019

Giriş

Türkiye’de ortaöğretim eğitim kurumlarında eğitimlerini tamamlayan öğrenciler için yükseköğretim kurumlarına yerleşebilmek öğrenim hayatlarında oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Her yıl ortaöğretime bitiren ya da ortaöğretim son sınıfta öğrenim gören yaklaşık 1.000.000 öğrenci yükseköğretim kurumları sınavına başvurması (Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 2023) yükseköğretim kurumları sınavının önemini ortaya koymaktadır. Türkiye’de öğrencilerin akademik ve mesleki kariyerlerini belirleyen en önemli adımlardan biri olan Yükseköğretim kurumları sınavları, öğrencilerin gelecek ile ilgili hayallerini gerçeğe dönüştürme sürecinde kritik bir rol oynamaktadır (Kumandaş & Kutlu, 2014). Yükseköğretim kurumları sınavları, öğrencilere yükseköğretimde tercih ettikleri bölüm ve üniversitelerde eğitim alma fırsatı sunarken (Eşme, 2014), aynı zamanda onların potansiyellerini değerlendirerek gelecekleri için sağlam bir temel oluşturmayı amaçlar (Kılıcı, 2003).

Yükseköğretim kurumları sınavlarının önemi, gençlerin hayatlarını şekillendiren bir dönemeç olmasından kaynaklanmaktadır (Ertem & Arı, 2016). Yükseköğretim kurumları sınavları, öğrencilerin akademik başarılarını ölçerken (Kumandaş & Kutlu, 2014; Yılmaz & Nartgün, 2021), aynı zamanda öğrencilerin analitik düşünme becerilerini (Cohen & Khalaila, 2014; Sarıca, 2019) ve problem çözme becerilerini (De Souza, 2021; Şeker & Sert, 2021) test eder. Bu bağlamda, yükseköğretim kurumları sınavları, sadece bir sınav değil, aynı zamanda öğrencilerin yeteneklerini keşfetmelerine ve yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olan bir yol haritasıdır (Acar, 2018). Yükseköğretim kurumları sınavları, öğrencilerin üniversite eğitimine başlayabilmeleri için gerekli olan ilk adımdır (Korkmaz & Bağçeci, 2013). Öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarında aldıkları puan öğrencilerin üniversite ve bölümlere yerleşmelerinde belirleyici rol oynamaktadır (Yıldırım & Ergene, 2003). Bu kapsamda, yükseköğretim kurumları sınavları öğrencilerin akademik başarılarını, yeteneklerini ve gelecek kariyer olanaklarını şekillendirir (Demir & Gençdoğan, 2017). Bu nedenlerden dolayı yükseköğretim kurumları sınavları, bireyin yaşamında önemli olduğu kadar, eğitim sistemi içerisinde de belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Alanyazında yükseköğretim kurumları sınavları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin yüksek düzeyde sınav kaygısı yaşadıkları görülmüştür (Alsaady vd., 2020; Köse vd., 2018). Sınav kaygısının öğrencilerde başta uyku sorunları (Baş & Kıvılcım, 2019; Köse vd., 2018) olmak üzere birtakım sağlık sorunlarının yaşanmasına neden olduğu bilinmektedir (Adesola & Li, 2018). Ayrıca, sınav kaygısının öğrencilerde okul tükenmişlik seviyesinin artmasına neden olduğu (Demir & Gençdoğan, 2017) ortaya konulmuştur. YKS sınavlarına hazırlanma sürecinde öğrencilerin okuldaki derslere ve etkinliklere daha az ilgi gösterdikleri (Kumandaş & Kutlu, 2014), öğrencilerin sosyal çevreleri ile iletişimlerinin olumsuz etkilendiği (Dinç-Altun & Uzuner, 2017) ve kendilerine daha az zaman ayırabildikleri (Arslan & Aksekioğlu, 2017; Bozkurt, 2019; Çetin & Ceyhan, 2017) sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar göz önüne alındığında öğrencilerin YKS sınavlarını nasıl algıladıkları, kendileri

çin YKS sınavlarının ne anlama geldiğinin incelenmesi öğrencilerin sağlıklı bir eğitim süreci yaşamalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin YKS sınavlarına yönelik algılarının incelenmesi için metaforlardan faydalanılmıştır. Metaforlar insanların belirli bir konu, kavram veya olgu hakkında duygu, görüş ve düşüncelerini farklı kavramlara benzeterek açıklamaya çalıştıkları bir araç olarak ele alınmaktadır (Cerit, 2008). Lyddon, Clay & Sparks (2001) metaforların sadece bilimsel çalışmalarda veri elde etmek için kullanılmadığı, aynı zamanda kişilerin düşünce biçimleri, yaşam tarzları ve bireysel sorun alanları hakkında da kapsayıcı bilgiler verdiğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda, öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerinde önemli bir yaşantı olan (Ertem & Arı, 2016) ve öğrencilerin hayatlarını etkilemede önemli bir rol oynayan YKS'ye (İnkaya, 2019) yönelik algılarının belirlenmesi, eğitim alanında çalışma yapan bütün paydaşlar için önemli veriler elde edileceği düşünülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde ortaöğretim öğrencilerinin üniversite kavramı ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Dalgıç vd., 2012; Demirtaş & Çoban, 2014; Korkmaz & Bağçeci, 2013; Oyman & Şentürk, 2015; Tural & Şahin, 2013). Türkiye'de ortaöğretim okul türleri arasında akademik başarısı en yüksek okul türü fen liseleridir (Günbayı vd., 2015; Karakaya vd., 2020; Türk, 2018). Bu bağlamda fen lisesi öğrencilerinin yükseköğretim kurumları sınavları ile ilgili algılarının önemli olduğu söylenebilir. Ancak, fen liselerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik literatürde herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmanın amacı fen liselerinde öğrenim gören ve yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanan öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik algılarını ve tanımlamalarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda, çalışmanın fen lisesi öğrencilerinin yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik metaforik algıları hakkında detaylı bilgi edinilmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmadan elde edilen verilerin ebeveynlere, öğretmenlere, rehberlik servislerine ve yükseköğretim kurumları sınavları ile ilgili politika yapıcılarına önerilerin sunulmasına kaynaklık edileceği düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarına ilişkin sahip oldukları bilişsel yapılarını anlamaya yardımcı olabilecek "Fen lisesi öğrencileri yükseköğretim kurumları sınavları hangi metaforlar ile ifade etmektedir?" sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada fen liselerinde son sınıf düzeyinde öğrenim gören ve yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanan öğrencilerin, yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik algıları incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde olgu-bilim desen temel alınarak yapılmıştır. Olgu-bilim desen (fenemenolojik desen), bireylerin yaşamış olduğu olayları nasıl tanımladıklarını belirlemede kullanılan bir yöntemdir (Çepni, 2014). Nitel çalışmalarda incelenmek istenen olgu, konu ya da kavramlar hakkında araştırma konusu ile ilgili kişilerin görüşlerine doğrudan başvurularak, kapsamlı ve derinlemesine bilgi elde edebilmek için olgu-bilim deseni kullanılır (Berg & Lune, 2015; Büyüktürk

vd., 2017; Yıldırım & Şimşek, 2016). Creswell'e (2014) göre ise olgu-bilim desen, bir konu hakkında farklı veri toplama araçlarıyla detaylı bilgilere ulaşılması ve bu bilgiler ışığında kategoriler, temalar ve alt temalar hazırlanarak kurgulanan bir araştırma desenidir. Olgu bilim desen çerçevesinde ulaşılan veriler genellikle içerik analizi yapılarak sınıflandırılır. Verilerin kavramsallaştırılması için öncelikle araştırılan kavram ve olgular için temalar belirlenmesine çalışılır. Daha sonra elde edilen veriler, şekil ve tablolar ile betimlenerek aktarılmaya çalışılır. En sonunda katılımcılardan elde edilen veriler doğrudan alıntılarla desteklenmeye çalışılır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Nitel çalışmalar, ele alınan konu ya da olguyu derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır (Creswell, 2014). Buna rağmen nitel çalışmaların birtakım avantajları ile birlikte bazı dezavantajları olduğu bilinmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Çalışma konusu ile ilgili ayrıntılı bilgiye ulaşılması ve bulguların birincil kaynaktan doğrudan alınması, nitel çalışmaların avantajlı özellikleri olarak ele alınırken, çalışmaların güvenilirliği ve geçerliği ile ilgili bir takım sorunların yaşanması nitel çalışmaların dezavantajlı yönü olarak ele alınmaktadır (Balci, 2018). Bu açıdan, yapılan nitel çalışmaların niteliği bağlamında güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarının titizlikle yapılması önem taşımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Fen liselerinde son sınıf düzeyinde öğrenim gören ve yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanan öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik algılarının incelendiği bu çalışmada veriler, araştırmacılar tarafından oluşturulan görüşme formu ile veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışma kapsamında fen liselerinde son sınıf düzeyinde öğrenim gören ve yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanan öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik algıları ve yükseköğretim kurumları sınavlarını nasıl tanımladıklarına ilişkin bulgular ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Orta Karadeniz bölgesinde bir il ve ilçelerinde bulunan fen liselerinde öğrenim gören 483 (231 Erkek, 252 Kız) son sınıf öğrencisinde oluşmaktadır. Araştırma fen lisesi son sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler ile yapıldığı için araştırmanın örneklem yöntemi, amaçlı örneklem yöntemleri içerisinde sıkça kullanılan ölçüt örnekleme yöntemi (Creswell, 2014) olmuştur. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi çalışma sürecinde araştırmacıya zaman, çaba ve emek yönünden kolaylıklar sağlaması, verilere daha kolay ulaşılabilmesi, verilerin toplanması ve değerlendirmesi süreçlerinde kolaylıklar sağlaması açısından genellikle nitel çalışmalarda kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu kapsamda çalışmada maksimum çeşitliliğin sağlanabilmesi için farklı yerleşim yerlerinde bulunan fen liselerinde öğrenim gören son sınıf ve yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanan öğrencilerden veri elde edilmeye çalışılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada verilere araştırmacılar tarafından hazırlanmış görüşme formu ile toplanmıştır. Katılımcılar ile görüşülmeden önce görüşmenin yapılacağı zaman ve görüşme yeri katılımcıların olduğu okul rehberlik servisi ile araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Görüşme zamanı olarak öğrencinin

derslerinin olmadığı zaman dilimi belirlenmiştir. Görüşme yeri ise katılımcıların öğrenim gördüğü okulların rehberlik servisi görüşme odası olarak belirlenmiştir. Görüşmede verileri elde etmek için kullanılacak olan görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. Görüşme formunun ilk kısmı katılımcının cinsiyeti ve sınıfı ile ilgili sorulardan oluşurken, ikinci kısım katılımcıların yükseköğretim kurumları sınavları ile ilgili algılarını ele alan metaforik bir sorudan oluşmaktadır. “Yükseköğretim kurumları sınavları gibidir. Çünkü;” sorusunun bulunduğu A4 kağıdına her katılımcının yükseköğretim kurumları sınavını en az bir ve en fazla beş metaforu nedeni ile birlikte ilişkilendirmesi istenilmiştir. Katılımcılar ihtiyaç duyduklarında fazladan kâğıt alabilecekleri söylenmiştir. Ancak, katılımcıların fazladan kâğıt kullanmadıkları görülmüştür. Görüşme formunun hazırlanmasından önce yükseköğretim kurumları sınavları ile ilgili alanyazında yapılan çalışmalar (Baş & Kıvılcım, 2019; Demir vd., 2016; Kaçan-Softa vd., 2015; Ulusoy, 2020; Yüksel vd., 2023) incelenmiştir. Daha sonra oluşturulan görüşme formunun çalışmanın amacına uygun olup olmadığı ve görüşme formundaki metaforik sorunun katılımcıların gelişim düzeylerine uygun olup olmadığını belirlemek için psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde görev yapan iki öğretim üyesine gönderilmiştir. Öğretim üyelerinden görüşme formu ile ilgili formun kullanılabilirliğine dair olumlu görüş alınmıştır. Daha sonra görüşme formunun dil ve anlatım yönünden değerlendirilmesi için Türkçe öğretmene gönderilmiştir. Türkçe öğretmenin değerlendirilmelerine göre gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra görüşme formu son halini almıştır. Görüşme formu, amacına uygunluğu ve işlevselliği bakımından test edilmek üzere araştırmacının görev yaptığı fen lisesinde son sınıf öğrencilerinden 12 öğrenciye uygulanmış ve bu yolla pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulamada sonucunda veri toplama aracı olarak hazırlanan görüşme formundaki soruların katılımcılar tarafından açık, net ve kolay anlaşılır olduğu ve katılımcıların çalışmanın amacına uygun cevaplar verdikleri görüldükten sonra çalışmada veri toplama aracı olarak görüşme formunun kullanılmasının uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Fen lisesi öğrencileri için yükseköğretim kurumları sınavlarının ne anlama geldiğini incelemeyi ele alan bu çalışmayı yapabilmek için ilk önce hangi fen liselerinde çalışmanın yapılacağı tespit edilmiştir. Daha sonra, belirlenen fen liselerinin idari personelleri ile görüşülmüştür. Okul müdürü ve okul rehberlik servislerine çalışmanın içeriği ve amacı anlatılmıştır. Okulların rehberlik servislerine okuldaki son sınıf ve yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanan öğrencilerine çalışma hakkında bilgi verilmesi, rehberlik servisi panosunda çalışma hakkında bilgi veren broşürler asılması ve çalışmaya katılmak isteyen gönüllü öğrencileri tespit etmeleri istenmiştir. Okul rehber öğretmenlerinin belirlemiş oldukları öğrenciler ile araştırmacı yüz yüze görüşerek çalışma hakkında bilgilendirme yapmıştır. Yüz yüze görüşmelerden sonra belirlenen fen lisesi son sınıf öğrencilerinden veri toplanması kararlaştırılmıştır. Daha sonra, bilgilendirme formu velilerle paylaşılmış ve onay alınmıştır. Katılımcı öğrenciler veri toplama süreci hakkında bazı kurallar (gizlilik ilkesi, çalışmalardan çekilebilme hakkı,

gönüllülük ilkesi vb.) hakkında bilgilendirilmiştir. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler öğrencilerin derslerini aksatmayacak biçimde ve kendilerinin uygun olduğu zamanlarda yapılmıştır. Görüşmeler katılımcıların öğrenim gördükleri okullardaki rehberlik servisi odalarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların gerekli onayları alınarak cep telefonu aracılığıyla kaydedilmiştir. Araştırma sürecinde ulaşılan her türlü kayıt çalışma etiği gereği verilerin analizinden sonra imha edilmiştir. Görüşmeler boyunca katılımcıların kendilerini rahat hissedebileceği, duygu ve düşüncelerini kolaylıkla ifade edebilecekleri bir ortam hazırlanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada, verilerin analiz edilebilmesi için ilk olarak görüşmeler sonucunda elde edilen kayıtların ve görüşmelerde elde edilen yazılı notlar temele alınarak rapor edilmiştir. Verilerin analizinde nitel çalışmalarda yaygın olarak kullanılan içerik analizi (Ekiz, 2013) yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi katılımcılardan elde edilen sözlü ve yazılı verilerin toparlanması, derlenmesi, özetlenmesi ve verilerin rapor edilmesinde kullanılır (Creswell, 2014). Bir sonraki evrede ulaşılan veriler ortak yönlerine göre çalışmanın amacına paralel olarak farklı temalar altında sınıflandırılır ve kavram haritaları oluşturulur (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu yöntem ile çalışmada katılımcılardan elde edilen verilerden hareket ederek çalışma sorularına uygun olarak öncelikle temalar, sonrasında kodlar oluşturulmuştur. Ayrıca, her bir tema ve kod için frekans değerleri belirlenmiştir. Böylece veriler, şekiller ve tablolar aracılığı ile sunulmuştur. Son olarak katılımcılardan elde edilen verileri desteklemek için katılımcıların doğrudan görüşlerinden örnekler verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bir çalışmanın bilimsel bir özellik kazanabilmesi açısından çalışmanın güvenilirliği ve geçerliği ile ilgili yapılan çalışmalar en önemli çalışmalar olarak görülmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu kapsamda nitel çalışmalarda güvenilirlik ve geçerliği sağlamaya yönelik olarak araştırmanın yönteminin çalışma amacına uygun olarak seçilmesi ve yapılan seçimin nedenleri ile birlikte ele alınması gerekmektedir (Morrow, 2005). Çalışma için seçilen yöntem uygun yapılan bütün uygulama aşamalarının detaylı olarak ele alınması, başta örneklem grubunun seçilmesi ve tüm çalışmanın bir bütün olarak nitel araştırma sistematiği içerisinde ele alınması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016). Bu nedenle yapılan çalışmada kullanılacak modelin belirlenmesi ve temellendirilmesinin yapılması, verilen toplanması süreci ve verilerin uygun analiz edilmesi hakkında detaylı bilgiler verilmiş, çalışmanın bütün aşamalarında gerekli olan izinler ve onaylar alınmış ve ilgili kurum ve kişilerin bilgilendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca çalışmanın bütün aşamalarında gizlilik ve gönüllülük ilkesine uygun davranılmıştır. Nitel çalışmalarda veri toplama araçlarının çalışma amacına uygun olarak hazırlanması çalışmanın geçerliği için önemli bir etken olarak görülmektedir (Creswell, 2014). Bu çerçevede çalışma için hazırlanan veri toplama aracı olan görüşme formunu hazırlamadan önce çalışma konusu ile ilgili daha önceden yapılan çalışmalar incelenmiştir. Hazırlanan veri toplama aracının geçerliğinin

arttırılması için ilgili uzman görüşünden yararlanmasının (Yıldırım & Şimşek, 2016), alan uygulayıcılarından görüş alınması ve uzman kişiler tarafından değerlendirmelerin yapılmasının (Morrow, 2005) önemli olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda çalışmada veri toplama aracı olan görüşme formunun araştırma amacına uygun hale getirilmesi, formun uygun bir şekilde uygulanması ve elde edilen verilerin değerlendirilmesi aşamalarında hem alan uzmanlarının hem de alan uygulayıcılarının görüş ve değerlendirmeleri alınmıştır.

Nitel çalışmalarda verilerin elde edilmesi kadar elde edilen verilerin birbiriyle tutarlı bir örüntü oluşturması ve aynı zamanda verilerin net ve anlaşılır bir şekilde sunulması araştırmanın güvenilirliğini olumlu etkilemektedir (Merriam, 2009). Bu çerçevede verilerin elde edilmesi, verilerin kodlanması ve temaların verilere dayalı olarak nasıl hazırlandığı anlaşılır bir şekilde detaylandırılmıştır. Öte yandan nitel çalışmalarda verilerin tutarlı bir şekilde alıntılar ile desteklenmesinin de önerildiği bilinmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2016) Bu kapsamda verilere dayanarak elde edilen bulgulardan oluşturulan temaları destekleyecek bir şekilde katılımcı görüşlerine yer verilmiştir. Çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla, katılımcıların ifadelerinden birebir alıntılar yapılmış, veri seti bağımsız bir okuyucu tarafından tekrar kodlanarak iki kodlama arasındaki tutarlılık $\Delta = C \div (C + \epsilon) \times 100$ formülü (Miles & Huberman formülü) ile hesaplanmıştır. Bu formülde Δ : Güvenirlik katsayısını, C: Üzerinde görüş birliğine varılan terim sayısını, ϵ : Üzerinde görüş birliği sağlanmayan terim sayısını ifade etmektedir ve iki kodlayıcı arasındaki görüş birliği oranının en az % 80 olması gerekmektedir (Baltacı, 2017). Bu araştırmada güvenilirlik katsayısı % 83.12 olarak bulunmuştur.

Etik Prosedürler

Çalışma kapsamında ilgili olan bütün kurum ve kişiler çalışma sürecine başlamadan önce bilgilendirilmiştir. Katılımcıların hem kendilerinden gönüllü olarak çalışmaya katıldıklarına dair yazılı onay alınmıştır, hem de velilerden yazılı onaylar alınmıştır. Çalışmanın bütün evrelerinde gizliliğe önem verilmesi ve çalışmaya gönüllü olarak katılma başta olmak üzere araştırmanın bilimsel çalışma etik kurallarına uygun yapılmasına özen gösterilmiştir. Çalışma sürecine Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 19.06.2023 tarih ve E81614018 sayılı etik kurul onayı alınarak başlanmıştır. Çalışmanın her aşamasında Amerikan Psikoloji Birliği (APA) ve Amerikan Eğitim Araştırmaları Birliği'nin (AERA) öngördüğü etik aşamalarına uyulmuştur. Katılımcılar ile ilgili kişisel bilgiler (isim, soy isim, kimlik numarası vb.) alınmamıştır. Bulgular sunulurken katılımcılar kodlarla belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılara araştırmanın herhangi bir evresinde her ne sebeple olursa olsun istemeleri halinde koşulsuz olarak araştırmadan ayrılacakları ile ilgili bilgi verilmiştir. Katılımcıların kişisel/özel mahremiyet alanları, itibarları ve haklarının güvence altında olduğu katılımcılar ile paylaşılmıştır. Çalışma, katılımcı öğrenciler için herhangi bir olumsuz etkiye sebep olmayacak şekilde yürütülmüştür. Verilerin analizi ve verilerin raporlama sürecinde olabildiğince şeffaflık ilkesi göz önüne alınmıştır.

Bulgular

Çalışmaya katılan fen lisesi son sınıf öğrencilerinden “Yükseköğretim Kurumları Sınavları” hakkında toplam 2 tema, 4 alt tema ve 3123 metaforun elde edildiği görülmüştür. Elde edilen metaforların benzer özellikler ve farklı özelliklerine göre alt temalar oluşturulmuştur. Sonrasında alt temalar arasında görülen benzer özellikler ve farklı özelliklere göre ana temalar elde edilmiştir. Yükseköğretim kurumları sınavlarına ait metaforların tema ve alt temalarla ilgili veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Yükseköğretim Kurumları Sınavlarına Yönelik Temaları, Alt Temaları ve Metaforları

Tema	Alt Tema	Kodlar	f	%
Korku ve Kaygı	Olumsuz Yaklaşımlar	Travma yaşantısı/zorlayıcı yaşam (21), Karabasan (28), Çukur (25), Tümsek (26), Gerilme (19), Kâbus (18), Ölüm (8), Savaşmak (11), Karadelik (15), Direnç (9), Uçurum (3), Ateş (5), Sırat köprüsü (2), Boşluk (15), Nankör kedi (21), Sıkıntı (19), Duvar/engel (16), Başaramama korkusu (35), Batakılık (27), Yılgınlık (31), Gina (41), Huzursuzluk (32), Bitmeyen süreç (29), Kaybetme korkusu (61), Çin işkencesi (45), Hastalık (24), Gereksiz uğraş (30), Boş bilgileri yüklenmek (17), Gelecek korkusu (67), Sinir Bozucu(49), Tutsaklık (25), Hapishane (11), Beklemek (18), Sahilsiz okyanus (41), Dipsiz kuyu (23), Bitmeyen dert (10), Hayattan soyutlanma (21), Anlamsız bir süreç (17), Hayalet yaşam (5), Baş belası (11), Sömürücü süreç (26), Çile (38), Boş iş (15), İdam sehпасı (19), Engelli parkur (51), Girdap (31), Stres (15), Rekabet sıkıntısı (22), Adaletsizlik (18), Psikolojik baskı (25), Yorgunluk (53), Öğrenme eksikliği (47), Dipsiz kuyu (39), Dolambaç (21), Arafta beklemek(44), Zehirli bal (37), Bitmeyen test kitapları (49), Bitmeyen sorular (29), Pusulasız gemi (26)	1536	49.20
	Belirsizlik	Soru işareti (44), Kumar (39), Ön görememek (25), Bekleme salonu (46), Durak (35), Oyun (29), Satranç (31), Futbol maçı (19), Hayaller (37), Kader/Kismet (49), Piyango (21), Şans oyunları (27), Gelecek endişesi (51), Risk (45), Kararsızlık (35), Beklenti (33), Güvensizlik (47), Fırsatlar (29), Kayıplar (19), Kontrol kaybı (38), Beklenmedik değişiklikler (44), Bilinmezlik (45), İhtimaller (26)	814	26.06
	Motivasyon	Aslan (7), Mücadele etmek (23), Eşik (32), Yarış (27), Ağrı dağı (9), Everest (11), Zirve (26), Başarı (28), İnanmak (19), Ödül (24), Yüksek yaşam standardı (39), Hayallerin gerçekleşmesi (25), Mutlu olmak (35), Soruları çözmek (21), Tatmin olma (25), Özgüven (32), At yarışı (16), Merdiven (23), Başarmak (18), Maraton (26), Eşiği geçmek (21), Sınırları kaldırmak (31), Kaleyi fethetmek (8), Özgür olmak (42)	568	18.18
Umut	Kendini geliştirme (26), Özgürlüğe geçiş (24), Aşk (7), Havalimanı (11), Bulut (19), Hayaller ülkesinin kapısı (5),	205	6.56	

Şekil 4

Olumlu Yaklaşımlar Alt Teması ile İlgili Kelime Bulutu

Katılımcıların olumlu yaklaşımlar alt teması kapsamında yükseköğretim kurumları sınavları hakkında ifade ettikleri metaforlar ve nedenleri ile ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“YKS sınavları kendini gerçekleştirme gibidir. Çünkü bu sınavlar aracılığıyla insanlar kendi bilgi ve yeteneklerini ortaya koyar.” (f=26)

“YKS sınavları özgürlüğe geçiş gibidir. Çünkü üniversite ortamı gibi özgür bir ortama bu sınavlardan sonra geçiliyor.” (f=24)

“YKS sınavları havalimanı gibidir. Çünkü insan hayallerini gerçekleştirmeye bu sınavlardan aldığı sonuçlar ile ulaşabiliyor.” (f=11)

“YKS sınavları bulut gibidir. Çünkü sınavlar sonucunda insan hafifleyip yükseliyor.” (f=19)

“YKS sınavları hayaller ülkesinin kapısı gibidir. Çünkü bu sınavlardan sonra hayal ettiğimiz ülkeye girebiliriz.” (f=5)

“YKS sınavları gelecek gibidir. Çünkü geleceğimizi bu sınavlarda gösterdiğimiz performans belirliyor.” (f=46)

“YKS sınavları anahtar gibidir. Çünkü YKS sınavları geleceğin kapılarını açıyor.” (f=32)

“YKS sınavları kendine yetebilmek gibidir. Çünkü insanın kendi ayakları üzerinde durabilmenin başlangıcıdır.” (f=18)

“YKS sınavları geleceğini inşa etmek gibidir. Çünkü geleceğin temelini oluşturur.” (f=4)

“YKS sınavları kelebek gibidir. Çünkü insanı geleceğe uçmasını sağlıyor.” (f=12)

Katılımcıların olumlu yaklaşımlar alt temasında belirtmiş oldukları görüşlere bakıldığında genellikle yükseköğretim kurumları sınavlarını olumlu kavramlar ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmada fen lisesi öğrencilerinin yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik metaforik algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavını korku ve kaygı ile umut temaları olmak üzere iki temada ele aldıkları görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarını ya korku ve kaygı temalı (Ertem & Arı, 2016; Yüksel vd., 2023) ya da geleceğe yönelik umut temalı (Yüksel vd., 2023) tanımlamalar ile ilişkilendirdikleri görülmektedir. Bu açıdan yapılan çalışmanın alanyazın verileri ile örtüştüğü söylenebilir. Yükseköğretim kurumları sınavları bütün lise türlerinde öğrenim gören veya liseden mezun olan öğrenciler için önemli olduğu (Buldur & Acar, 2019; Günbayı vd., 2015) gibi, özellikle kendilerinden daha yüksek başarı beklentisi olan fen lisesi öğrencileri için de oldukça önemli sınavlardır (Demir & Yılmaz, 2019). Öğrencilerin öğrenim hayatlarının büyük bir kısmını ya yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanarak ya da

yükseköğretim kurumları sınavlarını düşünerek geçirdikleri (Günbayı vd., 2015) göz önüne alındığında öğrenciler için sınavı önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

Yapılan araştırmada öğrenciler yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik “olumsuz yaklaşımlar”, “belirsizlik”, “motivasyon” ve “olumlu yaklaşımlar” olmak üzere dört alt temada metaforlar oluşturdukları görülmektedir. Araştırma verilerine bakıldığında öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavını en fazla olumsuz yaklaşımlara yönelik kavramlara benzettikleri görülmektedir. Öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavını travma, karabasan, ölüm, kâbus, baş belası, dipsiz kuyu vb. olumsuz kavramlara benzettikleri görülmüştür. Bu verilerin alanyazıda başka çalışmanın (Dinç-Altun & Uzuner, 2017; Ertem & Arı, 2016; Korkmaz & Bağçeci, 2013) verileri ile desteklendiği görülmüştür. Öğrencilerin kendilerini hayata hazırlayacak bir sınavı olumsuz kavramlarla ilişkilendirmeleri, öğrencilerin sınav sürecine ve genel olarak sınav sistemine yönelik duygusal ve psikolojik durumlarını yansıması açısından dikkat çekicidir. Bu durum, öğrencilerin sınavla ilgili kaygı, stres, baskı ve belirsizlik gibi olumsuz duygular yaşadığını gösterebilir. Ayrıca, bu olumsuz algılar, öğrencilerin akademik motivasyonunu düşürebilir ve sınav başarısını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle, eğitim sisteminin ve sınav sürecinin öğrenciler üzerinde yarattığı bu olumsuz etkilerin anlaşılması ve iyileştirici önlemler alınması önemlidir. Bu bulgu, eğitimciler, psikolojik danışmanlar ve eğitim politika yapımcıları için öğrencilerin sınav sürecinde daha olumlu bir deneyim yaşamalarını sağlamak adına önemli olduğu söylenebilir.

Olumsuz yaklaşımlar alt temasından sonra öğrenciler en çok belirsizlik alt temasında bulunan soru işareti, kumar, oyun, risk gelecek endişesi beklenti ve ihtimaller gibi metaforlar ürettikleri görülmüştür. Öğrencilerin ürettikleri metaforlardan yükseköğretim kurumları sınavlarının öğrencilerin psikolojik yaşantıları üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Özgür, Yörükoğlu & Baysan-Arabacı'nın (2011) 9., 10., ve 11. Sınıflar örneğinde yaptığı bir çalışmada öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça daha çok olumsuz düşüncelere sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (2020) yaptığı 15-24 yaş aralığı yaşam memnuniyeti araştırması verilerine göre gençlerin % 40.5'i almış oldukları eğitim sisteminden memnun olmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Bu veriler yapılan çalışmanın verilerini destekleyici veriler olduğu söylenebilir. Gençlerin eğitim sisteminden memnun olmamaları eğitim sisteminden kaynaklanan bazı olumsuz durumlardan kaynaklanabildiği gibi, öğrencilerin ergenlik döneminde olmalarından kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Korku, belirsizlik, üzüntü, acizlik ve başarısızlık duyguları insanın kaygı duygusuna neden olmaktadır (Cüceloğlu, 2021). Öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavları ile ilgili ürettikleri metaforlara bakıldığında öğrencilerin kaygıya neden olan metaforları yaygın olarak ürettikleri görülmektedir. Yıldırım'ın (2000) ortaöğretim öğrencilerine yönelik yaptığı bir çalışmada olumsuz duyguların ve sınav kaygısının öğrenci başarısını negatif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan öğrencilerin olumsuz düşüncelere sahip olmalarının akademik anlamda başarısızlıklarının nedenlerinden biri olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, sınavlara hazırlanan öğrencilerin kaygı düzeylerinin belirlenmesi ve en uygun şekilde kaygı düzeyinin dengelenmesi noktasında okul psikolojik danışma ve rehberlik servisleri ve ailelere önemli görevler düşmektedir.

Alanyazında sınav ile ilgili yapılan çalışmalarda öğrencilerin sınavları at yarışı, ölüm ve kâbus (Baş & Kivılcım, 2019); stres, sıkıntı, zorluk, gelecekteki yaşam (Ulusoy, 2020); zorlayıcı yaşam (Duhan & Arısoy, 2017), girdap, zorlanma ve bunalma (Karakaya vd., 2019) gibi metaforlarla yükseköğretim kurumları sınavlarını ilişkilendirdikleri görülmektedir. Yapılan çalışmada da öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarını benzer metaforlarla ilişkilendirdikleri görülmüştür. Son yıllarda Türkiye'de üniversite sayıları ve yükseköğretim bölümlerinin kontenjanlarını artırılmasına (Yılmaz & Nartgün, 2021) rağmen, yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanan ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin yükseköğretim kurumları sınavlarını zorlanma, belirsizlik, kaygı ve korku gibi metaforlarla ilişkilendirmeye çalışmaları dikkat çekici bir sonuç olarak görülmektedir. Bu durum öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavları ile ilgili algıları ile açıklanabileceği gibi, öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarına hazır olma düzeyleri ile de açıklanabilir. Ayrıca öğrencilerin hedefledikleri meslekleri yapabilmeleri için hep daha iyi bir üniversiteye yerleşmek istediklerinden dolayı sürekli kaygı ve korku duygularını yaşamalarına neden olabilir.

Alanyazına bakıldığında Başkal'ın (2009) yapmış olduğu bir çalışmada Anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik fen lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre daha fazla kaygı yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada ise fen lisesi öğrencilerinde yüksek oranda yükseköğretim kurumları sınavlarını olumsuz duygu veya kavramlarla ilişkilendirdiği görülmüştür. Bu durum fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerden ailelerin, toplumun ve okulun diğer ortaöğretim kurumlarından daha fazla başarı beklentisi içerisinde olmaları ile açıklanabilir. Öte yandan son zamanlarda üniversite mezunlarının iş bulabilme konusunda sıkıntı yaşamaları öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanma sürecinde kaygı yaşamalarında etkili olabileceği düşünülebilir (Kuzu vd., 2019; Ulucan & Çiftçi, 2019).

Araştırma bulguları, öğrencilerin yaşamları için yükseköğretim kurumları sınavlarının önemli olduğunun farkında olduklarını göstermektedir. Bu durumun da öğrencilerin birtakım olumsuz duyguları yaşamalarına neden olduğu söylenebilir. Öte yandan, yükseköğretim kurumları sınavları ile ilgili öğrencilerin korku ve kaygı ile ilgili metaforlar üretmeleri onların ne denli zorlu bir süreç yaşadıkları ve bu nedenle büyük bir psikolojik baskı altında olduklarını göstermektedir. Öğrenciler gelişim dönemlerinden kaynaklı bir takım sorunlar yaşarken, aynı zamanda sonrasındaki yaşamlarını etkileyecek çok önemli bir sınav hazırlık sürecini yaşamaktadırlar. Öte yandan, üç milyonu aşkın öğrencinin Temel Yeterlilik Sınavına (TYT) ve iki milyonu aşkın öğrencinin ise Alan Yeterlilik Sınavına (AYT) girdiği (ÖSYM, 2023) göz önüne alındığında, öğrenciler için yükseköğretim kurumları sınavının büyük bir yarış süreci olduğu söylenebilir. Bu nedenle öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavını nasıl tanımladığı ve sınav hazırlık sürecinde hangi duyguları yaşadığının bilinmesi öğrencilerin başarılı olması için önem taşıdığı söylenebilir. Ortaöğretim öğrencilerinin ergenlik dönemi problemlerini daha yoğun yaşaması ve aynı zamanda yoğun sınav kaygısı yaşaması çevresinden destek almasının önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bu bağlamda okul rehberlik servislerinin sınav kaygısı konusunda hem öğrencilere hem de ailelere birtakım eğitimler vermesi, bilgilendirici çalışmalar yapmasının gerekli olduğu söylenebilir. Öğrencilerin yaşamış oldukları psikolojik zorlanmalara karşı daha kolay baş edebilmesi için gerekli desteğin aile, öğretmen ve ilgili kişilerden sağlanması gerekmektedir. Bu konuda hem okulda hem de ailede farkındalık oluşturacak faaliyetler yapılmalıdır. Öğrencilerin sınav sürecini başarılı bir şekilde atlatabilmeleri için, hem öğrencilere hem de anne-babalara ebeveyn tutumları, sınav kaygısı, stres, gelişim evreleri, kişilik oluşum süreçleri gibi konularda gerekli desteğin profesyonel kişiler tarafından verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar ile birlikte öğrencilerin yükseköğretim kurumları sınavlarına hazırlanma sürecine yönelik yaşam kalitelerinin artacağı öngörülmektedir.

Araştırma bulguları, öncelikle fen lisesi öğrencilerinin yükseköğretim kurumları sınavlarına yönelik algılarını anlamada kullanılan metaforlar, öğrencilerin sınav kaygısını tanımlamaları, deneyimleri ve sınav sürecine yönelik bakış açıları hakkında derinlemesine bilgi sunmuştur. Ancak, bu çalışmanın sınırlılıklarından biri sadece fen lisesi öğrencilerine yönelik olmasıdır. Bir diğer sınırlılık ise, katılımcı sayısının sınırlı olmasıdır. Daha geniş bir örneklem ve farklı ortaöğretim okul türlerinde öğrenim gören öğrencilerin çalışmaya dâhil edilmesi, sonuçların genellenebilirliğini artırabilir. Ayrıca, çalışmada kullanılan metaforların öğrencilerin bireysel ve duygusal durumlarına göre değişkenlik gösterebileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle, gelecekte yapılacak araştırmalarda, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu, aile yapısı ve akademik başarı düzeyi gibi faktörlerin de göz önünde bulundurulması önerilmektedir. Benzer araştırmaların diğer ortaöğretim türlerinde de yapılması, YKS algısının farklı öğrenci gruplarında nasıl şekillendiğine dair daha kapsamlı bir bakış açısı sunabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 30.01.2024
Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 01-65

Yazarların Katkı Oranı

Yazar makaleyi tek başına hazırlamıştır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışması teşkil edebilecek her hangi bir durum ve ilişki yoktur.

Kaynaklar

- Acar, S. (2018). *Sınav kaygısının yordanmasının psikolojik dayanıklılık ve karar verme becerileri açısından incelenmesi*. (Yayın No. 563559) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Adesola, S. A. & Li, Y. (2018). The relationship between self-regulation, self-efficacy, test anxiety, and motivation. *International Journal of Information and Education Technology*, 8(10), 759-763. <http://dx.doi.org/10.18178/ijiet.2018.8.10.1135>
- Alsaady, I., Gattan, H., Zawawi, A., Alghanmi, M. & Zakai, H. (2020). Impact of Covid-19 crises on exam anxiety levels among bachelor level university students. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 11(5), 33-39. <https://doi.org/10.36941/mjss-2020-0052>
- Arslan, Ü. ve Aksekioglu, B. (2017). Lise öğrencilerinin sınav kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4884-4897. <http://dx.doi.org/10.14687/jhs.v14i4.5006>
- Balcı, A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Pegem Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15. <https://dergipark.org.tr/en/download/articlefile/318527>
- Baş, G. ve Kıvılcım, Z. S. (2019). Türkiye’de öğrencilerin merkezi sistem sınavları ile ilgili algıları: Bir metafor analizi çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 639-667. <https://dergipark.org.tr/en/pub/enad/issue/45025/560752>
- Başkal, S. (2009). *Anadolu, fen ve genel liselerde eğitim alan son sınıf öğrencilerinin bir üst öğrenime geçişte meslek seçimi ile ilgili yaşadıkları kaygıların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Muğla ili örneği)*. (Yayın No. 240280) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Berg, B. L., & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Çev. H. Aydın)*. Eğitim Yayınevi.
- Bozkurt, N. (2019). *Ergenlerde psikolojik sağlık ve bilişsel esneklik düzeylerinin sınav kaygısı ile ilişkisi*. (Yayın No. 553887) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Buldur, S. ve Acar, M. (2019). Ortaokul öğretmenlerinin merkezi sınavlara yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 319-330. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2546>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem A. Yayıncılık.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(4), 693-712. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256303>

Fen Lisesi Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurumları Sınavları Algıları: Metaforlar Üzerinden Bir Değerlendirme

- Cohen, M., & Khalaila, R. (2014). Saliva pH as a biomarker of exam stress and a predictor of exam performance. *Journal of Psychosomatic Research*, 77(5), 420 - 425. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2014.07.003>
- Creswell, J. W. (2014). *A concise introduction to mixed methods research*. SAGE publications.
- Cüceloğlu, D. (2021). *İnsan ve Davranışı*. Remzi Kitapevi.
- Çepni, S. (2014). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetin, N. ve Ceyhan, E. (2017). Lise öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının sürekli kaygı, akılcı olmayan inanç, öz-düzenleme ve akademik başarı ile ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 460-479. <http://dx.doi.org/10.16986/HUJE.2017028261>
- Dalgıç, G., Karadeniz, Ş. ve Onat, E. C. (2012). Towards a new understanding of university through metaphors. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(3), 377-398. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10323/126579>
- De Souza, R. M. (2021). *Türkiye ile Brezilya'da yükseköğretime geçiş sistemlerinin karşılaştırılması ve Brezilya'da üniversiteye giriş sınavlarında başarıyı etkileyen faktörlerin incelenmesi*. (Yayın No. 699774) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Demir, M. ve Gençdoğan, B. (2017). Okul tükenmişliğini yordamada sınav kaygısı ve akademik başarının etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(20), 111-126. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/635099#page=117>
- Demir, Y., Kutlu, M. ve Özdemir, T. Y. (2016). *Öğretmen adaylarının "sınav" kavramı hakkındaki metaforları*. K. Ersanlı (Ed.). Erol Ofset Matbaacılık.
- Demir, S. B. ve Yılmaz T. A. (2019). En iyisi bu mu? Türkiye'de yeni ortaöğretime geçiş politikasının velilerin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 164-183. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-44551>
- Demirtaş, H. ve Çoban, D. (2014). Üniversite öğrencilerinin, üniversite ve fakülte kavramlarına ilişkin metaforları (İnönü Üniversitesi örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 113-143. <https://dergipark.org.tr/en/download/articlefile/188038>
- Dinç-Altun, Z. ve Uzuner, F. G. (2017). Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin üniversite kavramına yönelik metaforik algıları. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 8(16), 60-83. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/392409>
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (2. Baskı), Anı Yayıncılık.
- Ertem, Z. S. ve Arı, A. (2016). Lise öğrencilerinin üniversite ve öğretim elamanı kavram algıları. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(3), 78-92. <http://cije.cumhuriyet.edu.tr/en/download/article-file/314323>
- Eşme, İ. (2014). Türkiye'de yükseköğretime geçiş sistemi. *Yükseköğretim Dergisi*, 4(3),148-157. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/597286>
- Günbayı, İ., Yücedağ, F. ve Yücel, B. E. (2015). Fen lisesinde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen, öğrenci ve yönetici görüşleri: Bir durum çalışması. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(2), 396-412. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/40.ilhan_gunbayi.pdf

- İnkaya, M. (2019). *Sınav sistemi değişikliklerinin öğrencilerin anksiyete düzeylerine etkisi*. (Yayın No. 560961) [Doktora tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kaçan-Softa, H., Ulaş-Karaahmetoğlu, G. ve Çabuk, F. (2015). Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1481-1494. https://arastirmax.com/sites/default/files/filefield_paths/249-3637-3-pb.pdf
- Karakaya, F., Bulut, A. E. ve Yılmaz, M. (2020). Fen lisesi öğretmenlerinin TEOG ve LGS sistemlerine yönelik görüşleri. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 116–126. <http://ihead.aksaray.edu.tr/en/download/article-file/1183566>
- Karakaya, F., Arık, S., Çimen, O. ve Yılmaz, M. (2019). Ortaokul öğretmenlerinin Türkiye'deki merkezi sınavlara yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 352-372. <https://dergipark.org.tr/en/download/articlefile/887167>
- Kılıcı, E. (2003). Üniversite giriş sınav sistemi ve etkileri. *Eğitim Yönetimi*, 33, 108–131. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10364/126868>
- Korkmaz, F. ve Bağçeci, B. (2013). Lise öğrencilerinin üniversite kavramına ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 187-204. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/43565>
- Köse, S., Kurucu-Yılmaz, Ş. ve Göktaş, S. (2018). Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygı düzeyleri ile uyku kalitesi arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 9(2), 105-111. <https://doi.10.14744/phd.2018.05025>
- Kumandaş, H. ve Kutlu, Ö. (2014). Yükseköğretime öğrenci seçmede ve yerleştirmede kullanılan sınavların oluşturduğu risk faktörlerinin okul başarısı üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(74), 15-31. <https://hdl.handle.net/11494/4006>
- Kuzu, Y., Kuzu, O. ve Gelbal, S. (2019). TEOG ve LGS sistemlerinin öğrenci, öğretmen, veli ve öğretmen velilerin görüşleri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 112- 130. <https://dergipark.org.tr/en/download/articlefile/749889>
- Lyddon, W. J., Clay, A. L. & Sparks, C. L. (2001). Metaphor and change in counseling. *Journal of Counseling & Development*, 79(3), 269-274. <https://doi.org/10.1002/j.15566676.2001.tb01971.x>
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and interpretation*. Jossey-Bass.
- Morrow, S. L. (2005). Quality and trust worthiness in qualitative research in counseling psychology. *Journal of counseling psychology*, 52(2), 250-260. <https://doi.10.1037/0022-0167.52.2.250>
- Oyman, N. ve Şentürk, İ. (2015). Öğretmen adayları ve öğretim üyelerinin üniversite kavramına ilişkin metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 21(3), 367 394. <https://doi.10.14527/kuey.2015.014>
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), (2023). *2023 YKS sayısal verileri*. Erişim: 15.03.2024, <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2023/YKS/sayisalbilgiler1807022.Pdf>
- Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Baysan-Arabacı, L. (2011). Lise öğrencilerinin şiddet algıları, şiddet eğilim düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60. https://jag.journalagent.com/phd/pdfs/PHD_2_2_53_60.pdf

Fen Lisesi Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurumları Sınavları Algıları: Metaforlar Üzerinden Bir Değerlendirme

- Sarıca, R. (2019). 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında değiştirilen üniversite giriş sınav sisteminin ortaöğretim 12. sınıf öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 822-846. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/653299>
- Şeker, F. ve Sert, H. (2021). Fen eğitimi kapsamında sekizinci sınıf öğrencilerinin ortaöğretime geçiş sınav sistemi değişiklikleri hakkındaki görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(1), 159-183. <https://doi.10.23863/kalem.2021.188>
- Tural, D. ve Şahin, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin kendi üniversite ve ideal üniversite algıları: Gaziantep üniversitesi örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 209-240. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256162>
- Türk, E. (2018). Fen lisesi öğrencileri üstün yetenekli mi? Üstün yeteneklilerin eğitiminde fen liselerinin önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47, 437-444. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/574738>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). *İstatistiklerle gençlik, 2020*. Erişim: 13.03.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020>
- Ulucan, H. ve Ciftci, C. (2019). Türkiye’de üniversite eğitiminin ücretler üzerindeki etkisi azalıyor mu? *Business and Economics Research Journal*, 10(3), 649-669. <https://hdl.handle.net/11499/28368>
- Ulusoy, B. (2020). 8. Sınıf öğrencilerinin liselere geçiş sınavı’na (lgs) ilişkin algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 186-202. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2020.5>
- Yıldırım, İ. (2000). Akademik başarının yordayıcısı olarak yalnızlık, sınav kaygısı ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(18), 167-176. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/88017>
- Yıldırım, İ. ve Ergene, T. (2003). Lise son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının yordayıcısı olarak sınav kaygısı, boyun eğici davranışlar ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(25), 224-234. <https://dergipark.org.tr/en/download/articlefile/87880>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. Baskı)*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, D. Ç. ve Nartgün, Ş. (2021). Eğitim sistemini etkileyen değişimlerin kaos teorisi bağlamında incelenmesi: Yükseköğretim kurumlarına giriş sınavlarındaki değişikliklerin yarattığı kelebek etkisi. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 1(23), 105-126. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2392997>
- Yüksel S., Dursun İ. E. ve Özgenel M., (2023). Öğrenciler için yükseköğretim kurumları sınavı ne anlama geliyor? Metaforik bir inceleme. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 13(1), 40-48. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1083036>

Extended Abstract

Introduction

The 21st century learning perspective focuses on innovative and flexible learning spaces. This new approach, which replaces traditional classroom environments, has made it necessary to offer

more appropriate solutions to students' learning needs and technology-supported enriched learning environments. Innovative and flexible learning spaces provide students with freedom and the ability to manage their own learning processes, while also benefiting from the strong support of technology. Nowadays, with the influence of globalization, accessing and disseminating information takes place through internet networks. This situation has forced schools to create innovative technology-supported learning environments. Rapidly developing digital developments in the world necessitate an approach to education that meets the needs of the age. As in all areas of life, schools need to be able to achieve digital transformation in the field of education. Schools need to go beyond traditional classroom models and traditional education approaches, use digital technologies in the educational environment, and adopt innovative, collaborative, creative and critical thinking and a skill-oriented education approach. In classrooms where traditional learning approaches are dominated by teacher-centered and limited interaction and communication between students, it is not possible for students to develop skills and experience a learning process that is related to real life and produces for real life. Unlike the traditional classroom environment, innovative and flexible learning spaces change the traditional roles of teachers and students by using modern technologies together with active learning approaches such as project-based learning, digital story writing, game-based learning, computational thinking, and provide students with the opportunity to learn by doing and experiencing with an interdisciplinary approach in flexible learning spaces. It offers a skill-based, enriched learning experience in an innovative learning environment based on this approach. In this study, which examined the perceptions of students studying at the senior level in science high schools and preparing for higher education institutions exams, the data was tried to be obtained with the interview form created by the researchers. Within the scope of the study, it was aimed to examine the perceptions of students studying at the senior level in science high schools and preparing for higher education institutions exams, and how they define higher education institutions exams.

Method

This study examined students' skill development experiences of studying in innovative and flexible learning spaces (FCL). The study was conducted based on the phenomenological pattern within the framework of qualitative research approach. Phenomenological pattern is a method used to determine how individuals describe the events they have experienced. In qualitative studies, the phenomenology design is used to obtain comprehensive and in-depth information about the phenomena, subjects or concepts to be examined by directly consulting the opinions of people related to the research subject. The data obtained within the framework of the phenomenology pattern is generally classified by content analysis. In order to conceptualize the data, we first try to determine themes for the concepts and phenomena investigated. While accessing detailed information about the subject of the study and obtaining findings directly from the primary source are considered as

advantageous features of qualitative studies, experiencing some problems regarding the reliability and validity of the studies are considered as disadvantages of qualitative studies. In this respect, it is important to carry out reliability and validity studies meticulously in the context of the quality of the qualitative studies. In this research, in which the skill development experiences of students in innovative and flexible learning areas were examined, data was tried to be obtained with the interview form created by the researchers. Within the scope of the study, what skills the students studying in innovative and flexible learning areas developed within the scope of 21st Century skills, what gains they acquired within the scope of active learning approaches, and their experiences regarding the comparison of innovative learning areas with traditional learning areas were discussed.

Findings

It is seen that students studying in innovative and flexible learning areas consider the skills they acquired within the scope of 21st Century skills in three categories: learning and innovative skills, digital literacy skills and career and life skills. It is seen that the participants stated that they gained problem solving, cooperation/teamwork, communication skills, critical thinking, creativity and innovation skills in the learning and innovative skills category. Looking at the opinions of the participants, it is seen that in the learning and innovative skills category, the participants stated that they acquired many skills such as critical thinking, problem solving, communication skills, teamwork, creativity and innovation. Considering the participants' opinions in the Digital literacy skills category, it is seen that most of them acquired information literacy, media literacy and the skills to use digital tools in the FCL classes they studied. It is seen that students studying in innovative and flexible learning areas consider the skills they acquired within the scope of active learning in two categories: individual skills and educational skills. It is seen that the participants stated that they gained self-efficacy, self-regulation, awareness, sensitivity skills, universal thinking skills, self-discipline skills and life motivation development skills in the individual skills category. When we look at the opinions of the participants within the scope of the individual skills category, it is seen that they expressed opinions that they developed self-efficacy, sensitivity, self-discipline, improving life motivation, self-regulation, awareness, and universal thinking skills. When the innovative and flexible learning areas of the participants are evaluated compared to the traditional learning areas, all of the participants say that the innovative learning areas are flexible in time and space, are based on student characteristics, are process/result oriented, emphasis is placed on understanding and understanding, application-based evaluation processes are used, educational tools are flexible and flexible. It was observed that they stated that it was convertible. Then, it is seen that students are more active in innovative and flexible learning areas, respectively, that students focus on all development areas, that individual and group success is focused on, and that evaluation is made during the education process. It is seen that the participants discussed the effects of the innovative and flexible learning space (FCL) on the learning

process in two categories: in-class effects and out-of-class effects. In the classroom effects category, while all of the participants stated that it was effective in ensuring active participation in the lesson and collaborative learning, some participants expressed the opinion that it improved their effective listening and note-taking skills.

Result and Discussion

The aim of the study was to examine the metaphorical perceptions of science high school students towards higher education institution exams. It was observed that students addressed the higher education institutions exam in two themes: fear and anxiety and hope. When the literature is examined, it is seen that students associate higher education institution exams with either fear and anxiety-themed definitions or hope-themed definitions for the future. In this respect, it can be said that the study overlaps with the data in the literature. Higher education institution exams are important for students studying in all types of high schools or graduating from high school, and they are especially important for science high school students who have higher success expectations. Considering that students spend most of their education lives either preparing for higher education institution exams or thinking about higher education institution exams, the importance of exams for students is better understood.

In the research, it is seen that students create metaphors in four sub-themes: "negative approaches", "uncertainty", "motivation" and "positive approaches" towards higher education institution exams. When we look at the research data, it is seen that students mostly liken the exams of higher education institutions to concepts related to negative approaches. Students will pass the higher education institutions exam with the questions such as trauma, nightmare, death, nightmare, troublemaker, bottomless pit, etc. It has been observed that they are similar to negative concepts. It was seen that these data were supported by data from another study in the literature. It can be said that it is a remarkable result that students mostly associate an exam that will prepare them for life with negative concepts.

Considering the findings of the research, it can be seen that students are aware that higher education institution exams are a very important turning point in their lives. It can be said that this situation causes students to experience some negative emotions. On the other hand, the fact that students produce metaphors about fear and anxiety regarding the exams of higher education institutions shows how difficult the process they are going through and therefore they are under great psychological pressure. While students experience some problems arising from their developmental periods, they also go through a very important exam preparation process that will affect their future lives. On the other hand, considering that more than three million students took the Basic Proficiency Exam (TYT) and more than two million students took the Field Proficiency Exam (AYT), it can be said that the higher education institutions exam is a great competitive process for students. Therefore, it

can be said that knowing how students define the higher education institutions exam and what emotions they experience during the exam preparation process is important for students to be successful. It is considered important for secondary school students to receive support from those around them as they experience adolescence problems more intensely and also experience intense exam anxiety. In this context, it can be said that it is necessary for school guidance services to provide some training and informative studies to both students and families about test anxiety. In order for students to cope more easily with the psychological difficulties they experience, the necessary support must be provided by family, teachers and relevant people. Activities should be carried out to raise awareness about this issue both at school and in the family. In order for students to successfully overcome the exam process, both students and parents need to be given the necessary support by professionals on issues such as parental attitudes, exam anxiety, stress, developmental stages, and personality formation processes. It is anticipated that these studies will increase students' quality of life in preparation for higher education institution exams.